

Juan Donoso Cortés markíz de Valdegamas

Branislav Michalka

14. septembra 2020 ✚ *História* ✚ *Osobnosti kontrarevolúcie*

Donoso Cortés, ktorého narodenie pripadá na máj (6. mája 1809) bol jedným z najdôslednejšie uvažujúcich konzervatívnych mysliteľov kontrarevolúcie. Neuspokojil sa s požiadavkou reštaurovania starých režimov, ale domýšľal situáciu, v ktorej sa ocitla katolícka Cirkev a legítimne monarchie do dôsledkov. Pochopil skutočný stav vecí a rezignoval na možnosť reálneho návratu pred rok 1789. Vytýčil perspektívy a ukázal možnosti ako zachovať maximum z toho, čo sa zachovať dá. Aj za cenu obmedzenia skazenej ľudskej slobody.

Detstvo a mladosť

Narodil sa v španielskej Extramadure vo Valle de la Serena a bol vzdialeným potomkom španielskeho konkvistadora Hernána Cortésa. Už ako 14 ročný (!) začal študovať právo na univerzite v Seville, v 16 rokoch získal diplom a v 19 rokoch (!) sa stal profesorom literatúry na kolégiu v Cáceres. Tam sa spoznal so svojou budúcou manželkou a aj s liberálnym básnikom Manuelom Quintanom, ktorý ho oboznámil s osvietenecmi a liberálnymi autormi. Oslnený racionalizmom a liberalizmom, ktoré priniesla so sebou okupácia Španielska napoleonskou revolučnou armádou, stal sa nakoniec ctiteľom duchovného otca revolúcie, Jeana Jacquesa Rousseaua. Do politiky vstúpil ako horlivý liberál.

V roku 1830 sa oženil s Teresou García Carrasco y Gómez Benítez, ktorá pochádzala z vysokopostavenej extramadúrskej rodiny. V tom istom roku sa usadil v Madride a začal pracovať v právnickej kancelárii svojho otca. Jeho literárne ambície sa prejavili písaním poézie, ktorú v tomto období publikoval a ktorá sa tešila obecnému uznaniu kritiky. Skutočne známym sa však stal až vydaním *Správy o súčasnom stave monarchie*, ktorú adresoval kráľovi Ferdinandovi VII. Tento text je zmesou jeho pôvodných liberálnych názorov s rodiacim sa konzervatívnym presvedčením. Obhajuje v ňom právo Ferdinanda VII. na trón v spore s Donom Carlosom (viď: Karlistické vojny). Táto iniciatíva bola ocenená a v roku 1833 začal pracovať ako štátny tajomník.

Rok 1835 sa pre neho stal rokom plným bolesti. Krátko po sebe umierajú jeho jediná dcéra a manželka. Ako 26 ročný sa stáva vdovcom a zostáva ním po celý zvyšok svojho krátkeho života.

Politická kariéra

Jeho politická kariéra ďalej prudko stúpala. V roku 1836 už bol tajomníkom vládneho kabinetu a v roku 1837 bol zvolený za poslanca v parlamente. Čoskoro však pre nesúhlas s niektorými krokmi vlády na tento post rezignoval.

Donoso Cortés, vľavo, spolu s Jaime Balmesom, významným španielskym filozofom a historikom

zdroj: wikimedia commons

V roku 1840 opúšťa Španielsko a odchádza spolu s regentkou Mariou – Christinou do francúzskeho exilu, z ktorého sa vrátil v roku 1843 po zvrhnutí generála Espartera. Mária Christina ho poverila výchovou princeznej Isabelly, ktorá sa mala stať neskoršou kráľovnou. Diplomatically sa angažoval pri vyjednávaníach o jej sobáši s vojvodom de Montpensier, synom francúzskeho kráľa Ľudovíta Filipa, za čo bol od neho vyznamenaný Veľkokrížom čestnej légie.

K prvému obratu v Cortésom myslení od liberalizmu k ultramontánnemu katolicizmu dochádza už v roku 1847 pod dojemom zo smrti jeho brata Pedra. Vtedy sa začal zaujímať o veľdiela španielskych mystikov, sv. Terézie z Ávily a Louisa de Granada. V roku 1848 na prednáške v Kráľovskej akadémii, sa už tematicky zameral na výklad Svätého Písma.

K definitívnemu obratu v Cortésom myslení dochádza počas celoeurópskej série revolúcií v roku 1848. Šok z násilia, rozvratu a vraždenia zapôsobil na zmenu myslenia u mnohých, dovedty liberálnych, intelektuálov. Otrasy európskych monarchií ho zastihol v Berlíne, na poste veľvyslanca v Prusku. Nachádzal sa teda v strede rozbúrenej Európy a mohol z dostatočnej blízkosti sledovať udalosti.

Proti liberalizmu

Cortés odmietol definitívne liberalizmus a priklonil sa k mysleniu klasikov kontrarevolučného myslenia Josephovi de Maistre a Louisovi de Bonald, ale aj ku klasikom katolíckeho teologického myslenia, sv. Augustínovi alebo už zmieneným mystikom. Táto zmena sa prejavila okamžite v texte s názvom *Reč o diktatúre*, ktorá bola odoslaná a prečítaná v španielskych cortesoch (parlamente) 4. januára 1849. Cortés v ňom obhajuje konzervatívnu diktatúru ako jediný nástroj na zastavenie revolúcie a chaosu.

V roku 1851 vydáva *Esej o katolicizme, liberalizme a socializme*, ktorá sa stala široko diskutovanou v celej európskej tlači. Jeho dobrým priateľom v tomto boji a vydavateľom sa stal známy francúzsky konzervatívny apologeta katolicizmu a ultramontanizmu Louis Veuillot, vydavateľ novín Universe. Ten po Cortésovej smrti zostal jediným vydavateľom jeho diel.

Cortés sa, v duchu tohto myšlienkového obratu, zároveň snaží sprostredkovať zmierenie medzi karlistickými legitimistami, ktorých predtým odsudzoval a Isabellou II. V roku 1853 bol vymenovaný za veľvyslanca v Paríži. Na tomto poste však už dlho neslúžil. Zomiera štyri dni po svojich 44 narodeninách, 13. mája 1853.

Jeho pesimizmus ohľadom vývoja spoločnosti a zastavenia revolúcií v mesiacoch pred smrťou ešte narastal: „Nehovorím už nič o tom čo je možné urobiť. Ak mám byť úprimný, tak myslím, že sa nedá už urobiť nič. Liberalizmus natoľko zničil charakter spoločnosti, že tá už nie je schopná vydržať ani dobro ani zlo.“ Posmrtné vyšli nekrológy v časopise Universe od jeho priateľa Veuillota a Charlesa de Montalamberta.

hrob Donosa Cortésa

zdroj: wikimedia commons

Jeho myslenie ovplyvnilo množstvo katolíckych konzervatívcov a pravicových mysliteľov. Z najznámejších uvedme aspoň Carla Schmitta.

Krátke citáty z diela

„Akákoľvek politická alebo sociálna pravda sa nevyhnutne stáva pravdou teologickou.“

„Každé slovo, ktoré vychádza z ľudských úst, je potvrdením Boha; dokonca aj to, ktoré Ho preklína alebo popiera.“

„Skutočný pokrok spočíva v podriadení ľudského prvku, ktorý robí slobodu zlou, prvku božskému, ktorý ju očisťuje. Spoločnosť sa však vydala iným smerom: vládu Viery vyhlásila za mŕtvu a vyhlásila vládu rozumu a ľudskej vôle. Zlo, ktoré bolo doteraz iba relatívne, podmienené a výnimočné, sa tak stalo absolútnym, univerzálnym a nevyhnutným. Toto obdobie rýchleho úpadku sa začalo v Európe obnovením pohanskej literatúry, ktorá postupne priniesla obnovenie pohanskej filozofie, náboženského pohanstva a politické pohanstvo. V súčasnosti sa nachádza svet v predvečer posledného z týchto naplnení – pohanského socializmu.“

„Doktrinálna neznášanlivosť Cirkvi zachránila svet pred chaosom. Jej doktrinálna neznášanlivosť postavila mimo pochybnosť politické, rodinné, sociálne a náboženské pravdy – jednoduché a sväte pravdy, ktoré nie sú predmetom diskusie, pretože sú podkladom pre akúkoľvek diskusiu. Sú to pravdy, ktoré nemôžu byť spochybnené ani na chvíľu bez toho, aby sme uvideli, že v tom okamihu nastane rozvrat, zanikne rozdiel medzi pravdou a omylom a jasné zrkadlo ľudského rozumu sa zašpiní a zatemní.“

„Z toho vyplýva, že len samotná Cirkev má právo potvrdzovať alebo popierať a že mimo Nej niet práva na potvrdenie toho čo Ona popiera alebo na popretie toho čo Ona tvrdí. Ak by určovala tlač a tribúny, novinári a parlamenty to čo má byť alebo nemá byť pravdou a omylom, v ten deň by nastal zmätok vo všetkých intelektoch a spoločnosť by vstúpila do ríše tieňov a do ríše fantázií.“

„Nové pohanstvo upadne do ešte hlbšej a hrozivejšej priepasti. Ten, kto si už raz položil korunu svojej neslušnej a zúrivej drzosti na hlavu, ten už nemôže byť pohoršený, nech by spoločnosť akokoľvek upadla do bahna žumpy.“

„Toto je moja doktrína: triumf zla nad dobrom je prirodzený a triumf Boha nad zlom nadprirodzený. V tom spočíva odsúdenie všetkých pokrokových systémov, prostredníctvom ktorých moderní filozofovia, podvodníci z povolania, uspávajú ľudstvo a robia z nich rozmazané deti, ktoré nikdy nedospejú.“

„Reprezentujem tradíciu, podľa ktorej žili národy celé veky. Ak má môj hlas nejakú autoritu, páni, tak nie preto, že je môj: je to preto, že je to hlas našich predkov.“

„Dejiny sú zrkadlom, v ktorom Boh zvonku skúma svoje plány.“

„Republika bude vo Francúzsku existovať, pretože je to taká vládna forma, ktorá dokáže ovládať neovládateľných ľudí.“

Dôležité diela:

Rozhovor o Biblii (1848)

Reč o diktatúre (1849)

Príhovor o všeobecnej situácii v Európe (1850)

Esej o katolicizme, liberalizme a socializme (1851)

List kardinálovi Fornarimu (1852)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/juan-donoso-cortes-markiz-de-valdegamas/>